

the commitment of this crime. The paper analyzes a form of assistance to the commitment of a terrorist act as armament of a person to commit the offense; objective and subjective attributes of committing a crime in that form, there is the separation from trafficking of firearms or side weapons, ammunition, explosives and explosive devices.

It's stated that terrorism remains one of the greatest threats to public safety. As a result of terrorist acts thousands of people are killed, their property is destroyed. It's not surprisingly, both the international community and states are making every effort to combat this phenomenon, including by establishing criminal responsibility for promoting terrorism.

The subject of arms as a form of assistance to the commitment of a terrorist act to be considered a weapon in the broadest sense, which, in addition to weapons in a narrow sense, includes: 1) items are not designed to destroy living or other forces that may be used as a weapon (eg., household items, sports equipment etc.), 2) ammunition, 3) explosives, 4) flammable substances, 5) any other items that are specially adapted to cause damage to life and health.

This position is due to the fact that the criminalization of facilitating the commitment of a terrorist act in the form of weapons must perform preventive function, regardless of whether the covered items used to commit a terrorist act, with the term "weapon". Setting the criminal law prohibition on the transfer of ammunition to a person who intends to commit a terrorist act, complicate terrorists commit a crime that already has weapons, because weapons without ammunition is less dangerous. Transfer to offender explosive or flammable substances creates the conditions for making them to last for ammunition, explosive devices, etc., so as to belong to arms features.

Keywords: *assistance, act of terrorism, arms, arming.*

Надійшла до редакції 26.02.2013

О.В. Вознесенська

здобувач

*(Харківський національний
університет внутрішніх справ)*

УДК 343.3

СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ «ВИКРАДЕННЯ», «РОЗКРАДАННЯ», «ГРАБІЖ»

З урахуванням висловлених з цього питання наукових позицій та його вирішення на рівні вітчизняного та зарубіжного законодавства з'ясовано зміст понять «викрадення», «розкрадання», «грабіж» та встановлено співвідношення між ними.

Ключеві слова: *викрадення, розкрадання, грабіж, ознаки, співвідношення.*

Постановка проблеми. Грабіж є одним з найпоширенішим злочинних посягань на права і свободи людини, а також громадські та державні інтереси. Ознаки грабежу надано у диспозиції ст. 186 КК, де його визначено як відкрите викрадення чужого майна. Водночас поняття «викрадення» має місце у багатьох інших статтях, а саме: ст. 115, 146, 158, 262, 308, 312, 313, 357, 410, 432, 444 КК України. Крім того, ст. 289 КК, яка встановлює відповідальність за незаконне заволодіння транспортним засобом, охоплює своїми ознаками також і заволодіння шляхом відкритого викрадення, у ст. 433 КК в якості одного з видів насильства над населенням в районі воєнних дій вказано на відібрання майна під приводом воєнної необхідності, в ст. 438 КК в якості одного з різновидів порушення законів та звичаїв війни

передбачено розграбування національних цінностей на окупованій території, а в ст. 446 КК в якості ознаки піратства вказано пограбування. Між тим у кримінальних кодексах багатьох зарубіжних держав грабіж визначено як відкрите розкрадання чужого майна і надано визначення такого родового поняття як «розкрадання». У зв'язку з цим виникають питання щодо співвідношення понять «викрадення», «розкрадання» і «грабіж», встановлення їх спільних рис та відмінностей, а також щодо визначення складів злочинів, ознаками яких охоплюються діяння, що можуть бути розцінені як грабіж, та розробки загального поняття грабежу.

Аналіз останніх публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Питанням кримінально-правової характеристики грабежу приділяли увагу багато вітчизняних та зарубіжних вчених, особливо М.І. Бажанов, В.С. Батиргареева, Г.М. Борзенков, В.О. Владимиров, Л.Д. Гаухман, М.А. Гельфер, В.О. Глушков, О.П. Дячкін, В.П. Ємельянов, В.В. Єраксін, М.М. Ісаєв, Л.М. Кривоченко, Г.А. Крігер, В.Г. Кундеус, Ю.І. Ляпунов, П.С. Матишевський, М.І. Мельник, М.П. Михайлов, М.І. Панов, В.П. Тихий, І.С. Тишкевич, Є.Ф. Фесенко, М.І. Хавронюк та інші. Однак ці роботи зазвичай були присвячені питанням кримінальної відповідальності за грабіж як злочин проти власності або за інші окремі види викрадення, в яких замало уваги приділялося дослідженню питань щодо визначення загального поняття грабежу. Проте у сучасний момент виникла нагальна потреба у цьому, оскільки Кримінальний кодекс України встановлює відповідальність за грабіж у кількох статтях, які містяться у різних розділах Особливої частини КК. Зазначене породжує питання про сутність грабежу, а саме: з одного боку, про те, чи будь-яке викрадення є грабежем, а з іншого – чи вичерпуються ознаками грабежу ознаки таких діянь як «відібрання», «розграбування», «пограбування».

Виклад основного матеріалу. Поняття «викрадення» і «розкрадання» є досить близькими по суті і нерідко використовуються у кримінальному законодавстві як взаємозамінювані слова-синоніми, що у теорії кримінального права іноді породжує думки, що охоплювані цими поняттями діяння є рівнозначними. Так, на думку П.С. Матишевського, поняттю «викрадення» властиві всі ті ознаки, що і поняттю «розкрадання», а тому вичленування із загального поняття «розкрадання» окремої його частини, яка охоплюється у юридичній літературі поняттям «викрадення», є теоретично недоцільним та практично невиправданим. Уживані у законі в одному випадку поняття «розкрадання», а в іншому «викрадення» є різною формою граматичного вираження одного й того самого поняття [1, с. 50–51]. С.М. Кочої також вважає, що «розкрадання» і «викрадення», будучи однокореневими і етимологічно схожими словами, ідентичні як суспільно небезпечні дії [2, с. 110].

Проте, якщо й можливо говорити про деяку однаковість понять «розкрадання» і «викрадення» і розглядати останнє поняття як частину першого, то лише у тому випадку, коли йдеться про злочини проти власності, хоча й у цьому випадку їх не можна ототожнювати. У цьому зв'язку вельми цікавими є висновки щодо співвідношення «розкрадання» і «викрадення»,

які мають місце в одній з публікацій Н. Антонюк, а саме:

«Співвідношення «розкрадання» і «викрадення» можна проілюструвати так:

– «розкрадання» і «викрадення» різні за об'ємом і змістом поняття, тому їх не слід ототожнювати;

– поняттям «розкрадання» охоплюються вісім визначених законом форм: крадіжка, грабіж, розбій, вимагання, шахрайство, привласнення, розтрата, заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем;

– «викрадення» охоплює лише три форми розкрадання: крадіжку, грабіж і розбій;

– суспільно небезпечне діяння у «розкраданні» полягає у заволодінні чужою рухомою річчю, а у «викраденні» – у її вилученні;

– розкрадання і викрадення співвідносяться як ціле та частина» [3, с. 280].

Однак співвідношення розкрадання і викрадення як цілого і частини має місце лише у тих випадках, коли йдеться про злочини проти власності або про заволодіння предметами спеціального призначення такими ж способами, що передбачається у спеціальних нормах КК України, які встановлюють відповідальність за:

– викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин, вибухових пристроїв чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем (ст. 262 КК);

– незаконне заволодіння транспортним засобом (ст. 289 КК);

– викрадення, привласнення, вимагання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів чи заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем (ст. 308 КК);

– викрадення, привласнення, вимагання прекурсорів, заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем (ст. 312 КК);

– викрадення, привласнення, вимагання обладнання, призначеного для виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, чи заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем (ст. 313 КК);

– викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також заволодіння ними шляхом шахрайства (ст. 410 КК).

Аналогічні склади злочинів у переважній більшості кодексів пострадянських держав містять термін «розкрадання» або «розкрадання чи вимагання» в залежності від того, чи віднесене вимагання до різновидів розкрадання чи ні, за винятком складу незаконного заволодіння транспортним засобом, оскільки, крім КК України, більш у жодному кодексі будь-якої держави цей склад не містить ознак посягання на власність, а навпаки, у цьому складі чітко вказано, що тут маються на увазі випадки, які не поєднані з «розкраданням» чи «привласненням» транспортного засобу. В той

же час у кодексі жодної держави не названо «розкраданням» такі злочини, як викрадення людини, викрадення відомостей чи предметів, що становлять державну таємницю, викрадення відомостей, документів чи предметів, що становлять комерційну або банківську таємницю, тощо.

Тобто поняття «викрадення» у багатьох випадках виходить за межі поняття «розкрадання» і не є його складовою частиною.

У цьому зв'язку слід погодитися з В.Г. Кундеусом, що співвідношення «викрадення» і «розкрадання» можна представити у вигляді системи із двох кіл, що перетинаються. Кожне з цих понять у тій чи іншій мірі ширше за інше, але якоюсь мірою (особливо, коли йдеться про злочини проти власності) вони можуть і збігатися за обсягом. Категорії «викрадення» і «розкрадання» збігаються за обсягом при вчиненні викрадення майна, оскільки викрадення майна водночас виступає і як видова категорія «викрадення» і як видова категорія «розкрадання». Ознаками викрадення тут є незаконне заволодіння шляхом фізичного вилучення рухомим майном, а ознаками розкрадання – обернення майна на свою або інших осіб користь із корисливих спонукань. Інші злочини можуть належати або лише до викрадення, або лише до розкрадання [4, с. 149].

Так, лише до розкрадання можна віднести шахрайство (ст. 190 КК), привласнення, розтрату майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем (ст. 191 КК) та вимагання (ст. 189 КК) за умови віднесення вимагання до різновидів розкрадання, але лише до викрадення можна віднести викрадення людини (ст. ст. 146, 444 КК), викрадення виборчого бюлетеня, бюлетеня для голосування на референдумі, виборчого протоколу чи протоколу комісії з референдуму або скриньки з бюлетенями (ч. 5 ст. 158 КК).

Отже, не будь-яке викрадення є розкраданням і не будь-яке розкрадання є викраденням. На це вказують також визначення розкрадання, які мають місце у примітках перших до ст. 175 КК Республіки Казахстан, ст. 164 КК Киргизької Республіки, ст. 158 КК Російської Федерації, ст. 244 КК Республіки Таджикистан, ст. 227 КК Туркменістану, а саме: «Під розкраданням у статтях цього Кодексу розуміються вчинені з корисливою метою протиправні безоплатні вилучення та (або) обернення чужого майна на користь винного чи інших осіб, що заподіяло шкоду власнику або іншому володільцю цього майна» [5; 6; 7; 8; 9].

Тобто формулювання «вилучення та (або) обернення» вказує на те, що законодавець, узагальнюючи всі форми розкрадання, визнає можливість вчинення окремих форм розкрадання не тільки шляхом вилучення, водночас підкреслює те, що у всіх випадках має місце обернення майна на користь винного чи інших осіб. Виходить, що загальною ознакою всіх форм розкрадання є обернення майна на користь винного чи інших осіб, яке може здійснюватися як із попереднім вилученням майна, так і без нього. Так, не відбувається попереднього вилучення майна при вчиненні шахрайства, привласнення, розтрати, заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем та вимагання (якщо вимагання відносити до різновидів розкрадання), бо при вчиненні шахрайства та вимагання потерпілий сам

передає майно винній особі, а при вчиненні привласнення, розтрати чи заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем це майно вже ввірене винній особі чи вона має щодо цього майна певні повноваження на законних підставах.

Вилучення ж припускає протиправне захоплення майна, виведення його із володіння власника поза його волею, проти його згоди або без його згоди [10, с. 30, 104]. Таке протиправне захоплення та вилучення майна властиве тільки для таких форм розкрадання, як крадіжка, грабіж і розбій. «У даних формах розкрадання, – зазначає В.Г. Кундеус, – майно фізично переміщується із володіння потерпілого у незаконне володіння викрадача проти волі власника чи іншого володільця» [4, с. 153]. Про це також пишуть В.О. Владимиров і Ю.І. Ляпунов: «Викрадення майна – об'єктивна ознака таких форм розкрадання як крадіжка, грабіж і, з деякими особливостями, розбій» [11, с. 94]. П.С. Матишевський також вважає, що вилучення майна характерне тільки для крадіжки, грабежу і розбою [1, с. 33], і таку думку підтримують багато інших вчених.

Тобто суть викрадення як форми розкрадання полягає у тому, що майно вилучається, захоплюється безпосередньо винною особою, виводиться нею із володіння потерпілого і фізично переміщується у незаконне володіння винної особи проти волі власника чи іншого володільця. До того ж предметом викрадення може бути лише рухоме майно чи інші предмети спеціального призначення. Тоді як предметом інших форм розкрадання можуть бути також нерухоме майно, право на майно, а при вчиненні вимагання – майно, право на майно або вчинення будь-яких дій майнового характеру.

З іншого боку, розкрадання шляхом крадіжки, грабежу і розбою виступає як форма викрадення, оскільки, як зазначив В.Г. Кундеус, за предметом посягання конкретні викрадення поділяються на три групи: 1) викрадення людини, 2) викрадення майна, 3) викрадення предметів з особливим режимом обігу, які становлять собою видові категорії викрадення [4, с. 56]. Але тут одразу ж виникає питання про те, які види предметів викрадення можуть виступати в якості предметів грабежу.

Крім зазначених вище складів злочинів, які містять ознаки викрадення (ст. 185, 186, 187, 262, 289, 308, 312, 313, 357, 410 КК), чинний КК України згадує про викрадення також у таких випадках:

- умисне вбивство викраденої людини (п. 3 ч. 2 ст. 115 КК);
  - викрадення людини (ст. 146 КК);
  - викрадення виборчого бюлетеня, бюлетеня для голосування на референдумі, виборчого протоколу чи протоколу комісії з референдуму або скриньки з бюлетенями (ч. 5 ст. 158 КК);
  - викрадення електричної або теплової енергії шляхом її самовільного використання (ст. 188-1 КК);
  - викрадення на полі бою речей, що знаходяться при вбитих чи поранених (ст. 432 КК);
  - викрадення осіб, які мають міжнародний захист (ст. 444 КК).
- Крім того, у деяких статтях також мають місце ознаки викрадення,

хоча використовуються інші терміни, а саме:

– незаконне заволодіння тілом (останками, прахом) померлого, урною з прахом померлого, предметами, що знаходяться на (в) могилі, в іншому місці поховання, на тілі (останках, прахові) померлого (ст. 297 КК);

– незаконне заволодіння будь-яким способом паспортом або іншим важливим особистим документом (ч. 3 ст. 357 КК);

– протизаконне відібрання майна під приводом воєнної необхідності, вчинюване щодо населення в районі воєнних дій (ст. 433 КК);

– розграбування національних цінностей на окупованій території (ст. 438 КК);

– піратство у вигляді пограбування або інших ворожих дій щодо екіпажу чи пасажирів захопленого судна (ст. 446 К).

При вирішенні питання про те, в яких складах викрадення в альтернативному порядку містяться ознаки грабежу, слід виходити з єдності діяння та предмета злочину.

Як вже зазначалося раніше, грабіж є різновидом викрадення майна, де суть діяння полягає у вилученні рухомого майна із володіння потерпілого і фізичного переміщення у незаконне володіння винного.

Виходячи з цих ознак, викрадення ніяким чином не можна вчинити шляхом грабежу, наприклад, викрадення електричної або теплової енергії, бо у ст. 188-1 КК прямо вказується, що її «викрадення» можливе лише шляхом її самовільного використання. У зв'язку з цим взагалі викликає сумнів доцільність присутності терміна «викрадення» у ст. 188-1 КК, оскільки передбачені тут діяння не відповідають ознакам викрадення ані за ознаками діяння, ані за ознаками предмета викрадення.

Інші склади викрадення відповідають ознакам викрадення як за ознаками діяння, так і за ознаками предмета злочину, але за ознаками саме діяння та предмета злочину далеко не всі відкриті викрадення можна вважати грабежем, оскільки грабіж – це особливий вид викрадення, який, з одного боку, є різновидом викрадення, а з іншого – різновидом розкрадання, тому, крім загальних ознак викрадення, йому додатково притаманні також ознаки розкрадання.

Як діяння грабіж складається не тільки з вилучення предмета розкрадання, але й з обернення цього предмета з корисливою метою на користь винного чи інших осіб. Тобто грабіж, як будь-яке розкрадання, не може мати місця без спрямованості на збагачення винного або інших осіб. Тому і предметом грабежу можуть бути лише такі рухомі речі, які слугують засобом досягнення корисливої мети збагачення.

У цьому зв'язку слід погодитися з В.О. Владимировим і В.І. Холостовим, які стверджують, що предметом посягання при вчиненні грабежу можуть визнаватися лише такі матеріальні речі, які мають споживчу та менову (ринкову) вартість [12, с. 23].

Отже, не можуть бути предметом грабежу при вчиненні викрадення власне людина (п. 3 ч. 2 ст. 115, ст. 146, ст. 444 КК), виборчі бюлетені, бюлетені для голосування на референдумі, виборчий протокол чи протокол комісії з референдуму або скринька з бюлетенями (ч. 5 ст. 158 КК), тіло

(останки, прах) померлого, урна з прахом померлого, предмети, що знаходяться на (в) могилі, в іншому місці поховання, на тілі (останках, прахові померлого) (ст. 297), документи, штампи, печатки, паспорт або інші важливі особисті документи (ст. 357 КК).

Водночас спеціальними нормами грабежу щодо загальної норми, яка встановлена у ст. 186 КК України, виступають ознаки відкритого викрадення, які в альтернативному порядку передбачені у статтях 262, 289, 308, 312, 313, 410, 432, 433, 438, 446 КК України.

При цьому у деяких статтях, які встановлюють відповідальність за грабіж, використовуються далеко не традиційні для кримінального законодавства терміни: у ст. 433 КК йдеться про протизаконне *відібрання* майна під приводом воєнної необхідності, у ст. 438 КК – про *розграбування* національних цінностей на окупованій території, у ст. 446 КК – про *пограбування* при вчиненні піратських дій.

Коментуючи положення цих статей, автори зазначають, що ознаками цих понять охоплюється не тільки грабіж. Отже під «відібранням» майна у ст. 433 КК розуміється незаконне заволодіння ним шляхом грабежу, розбою, шахрайства [13, с. 1374; 14, с. 812]; поняття «розграбування», яке використовується у ст. 438 КК, є досить широким і означає заволодіння цінностями будь-яким шляхом (крадіжки, грабежу, розбою, шахрайства, вимагання, привласнення) та у будь-якому їх вигляді (рухоме чи нерухоме майно, а також природні об'єкти, які не вилучені з природного стану) [15, с. 73]; під поняттям «пограбування» у ст. 446 КК розуміється заволодіння матеріальними цінностями шляхом грабежу або розбою [13, с. 1396; 14, с. 829].

Висновки. Таким чином, можна дійти висновку, що, відповідно до чинного КК України, грабіж виступає як окремий субінститут у межах кримінально-правового інституту викрадення. Особливість цього субінституту полягає в тому, що він містить не тільки ознаки викрадення, але й ознаки розкрадання рухомих речей, які мають споживчу та менову (ринкову) вартість.

З урахуванням викладеного можна надати субінституту грабежу таке загальне визначення: грабіж – це відкрите вилучення та обернення чужих рухомих речей, які мають споживчу та менову (ринкову) вартість, на користь винного чи інших осіб, що завдало шкоду власнику або іншому володільцю цих речей.

Бібліографічні посилання

1. Матышевский П.С. Преступления против собственности и смежные с ними преступления / П.С. Матышевский. – К., 1996.
2. Кочои С.М. Ответственность за корыстные преступления против собственности / С.М. Кочои. – М., 2000.
3. Антонюк Н. «Розкрадання» та «викрадення»: співвідношення понять / Н. Антонюк // Проблеми державотворення і захист прав людини : матеріали XVIII регіональної наук.-практ. конф. (м. Львів, 26–27 січня 2012 р.). – Л., 2012. – С. 278–280.
4. Кундеус В.Г. Кримінально-правова характеристика викрадення : дис. канд. юрид. наук : 12.00.08 / Кундеус В. Г. — Х., 2004.
5. Уголовный кодекс Республики Казахстан [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.pavlodar.com>.
6. Уголовный кодекс Кыргызской Республики [Электронный ресурс]. – Режим

доступа : <http://www.madialawca.org>.

7. Уголовный кодекс Российской Федерации [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.consultant.ru>.

8. Уголовный кодекс Республики Таджикистан [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.legislationline.org/ru>.

9. Уголовный кодекс Туркменистана [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://aarhus.ngo-tm.org>.

10. Владимиров А. А. Квалификация похищений личного имущества / В.А. Владимиров. – М., 1974.

11. Владимиров В. А. Ответственность за корыстные посягательства на социалистическую собственность / В.А. Владимиров, Ю.И. Ляпунов. — М., 1986.

12. Владимиров В.А. Ответственность за грабеж и личность грабителя / В.А. Владимиров, В.И. Холостов. – М., 1976.

13. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України (2-е вид., перероб. та доп.) / за заг. ред. П.П. Андрушко, В.Г. Гончаренко, Є.В. Фесенко. – К., 2008.

14. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України. – 4-те вид., перероб. та доп. / відп. ред. С.С. Яценко. – К., 2005.

15. Миронова В.О. Проблеми кримінальної відповідальності за порушення законів та звичаїв війни : монографія / за заг. ред. В.П. Смелянова. – Х., 2007.

Вознесенская Е.В. Соотношение понятий «похищение», «хищение», «грабеж».

С учетом существующих по данному вопросу научных позиций и его разрешения на уровне отечественного и зарубежного законодательства выявлено содержание понятий «похищение», «хищение», «грабеж» и установлено соотношение между ними.

Ключевые слова: похищение, хищение, грабеж, признаки, соотношение.

Voznesenska O.V. Correlation between concepts "larceny", "theft", "robbery".

In view of expressed on the issue scientifically opinions and solving it at the level of domestic and foreign laws the author clarified the meaning of "larceny", "theft", "robbery" and the correlations between them.

Correlation of larceny and theft as a whole and a part only occurs in cases where crimes against property or the seizure of items of special purpose such as manner that provides for special rules of the Criminal Code of Ukraine.

The term "larceny" in many cases goes beyond the concept of "theft" and not an integral part.

Correlation of "larceny" and "theft" can be represented as a system of two circles that overlap. Each of these concepts in varying degrees wider than the other, but to some extent (especially when it comes to crimes against property), they may be the same volume. Categories "larceny" and "theft" by the same amount in the commission of larceny as larceny at the same time serves as a species category of "larceny" as a species category "theft". Signs of larceny there is misappropriation by the physical removal of movable property, and theft features - reversal of its property or others benefit from selfish motives. Other crimes may belong or just to larceny or theft only.

Under the current Criminal Code of Ukraine robbery is as a separate subinstitute within the criminal-legal institution of larceny. The peculiarity of this subinstitute is that it contains not only the signs of larceny, but also signs of theft of movable things that are use- and exchange (market) value.

In view of the foregoing it's possible to give a general definition of the subinstitute of robbery: robbery is an open extract and inversion of another's movables things which have consumer and exchange (market) value, in favor of the perpetrator or others, causing harm to the owner or holder of other things.

Keywords: larceny, theft, robbery, signs, correlation.

Надійшла до редакції 20.02.2013